

POSTANOWIENIE

27 lipca 2023 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Paweł Grzegorzczak

na posiedzeniu niejawnym 27 lipca 2023 r. w Warszawie
w sprawie z powództwa A. Z. i K. Z.
przeciwko Bank spółce akcyjnej w G.
o zapłatę,
na skutek skargi kasacyjnej Bank spółki akcyjnej w G.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku
z 16 grudnia 2021 r., I ACa 737/21,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. obciąża kosztami postępowania kasacyjnego pozwaną,
pozostawiając ich wyliczenie referendarzowi sądowemu.**

UZASADNIENIE

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Przepis ten odpowiada charakterowi skargi kasacyjnej, będącej nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia, o dominującym publicznoprawnym charakterze, przysługującym od orzeczeń wydanych po przeprowadzeniu dwuinstancyjnego postępowania sądowego, w którym sąd pierwszej i drugiej instancji dysponuje pełną kognicją w zakresie faktów i dowodów. W powiązaniu z art. 398⁴ § 2 k.p.c. oznacza to, że w skardze kasacyjnej nieodzowne jest powołanie i uzasadnienie okoliczności o

charakterze publicznoprawnym, które stanowią wyłączną podstawę oceny pod kątem przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (przyczyn kasacyjnych).

Wnosząc o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący Bank S.A. w G. powołał się na występowanie w sprawie istotnych zagadnień prawnych dotyczących: a) możliwości badania pod kątem abuzywności warunku umownego, który odzwierciedla dyspozytywny przepis prawa krajowego; b) możliwości zakwalifikowania jako odrębnego zobowiązania umownego, podlegającego samodzielnej kontroli pod kątem abuzywności, zapisu zobowiązującego kredytobiorcę do zapłaty na rzecz banku marży w sytuacji, w której zapis ten jest jednocześnie jednym z elementów mechanizmu służącego określeniu wysokości świadczenia kredytobiorcy i c) okoliczności, które powinny podlegać uwzględnieniu przy badaniu, czy postanowienie umowne zostało sformułowane w sposób jednoznaczny w świetle art. 385¹ k.c.

Powołanie się na istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) wymaga sformułowania problemu prawnego i uzasadnienia, że ma on precedensowy (nowy) charakter lub znaczenie dla rozwoju prawa. Problem ten powinien odnosić się do konkretnych przepisów prawa i zostać ujęty w sposób abstrakcyjny, a zarazem wiązać się z rozpoznawaną sprawą; konieczne jest przy tym wskazanie argumentów, które prowadzą do jego rozbieżnych ocen (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz. 11, z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002, nr 12, poz. 151, z dnia 13 lipca 2007 r., III CSK 180/07, z dnia 10 kwietnia 2014 r., IV CSK 623/13, z dnia 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14, z dnia 9 kwietnia 2015 r., V CSK 547/14).

Bliższa analiza wniosku nie pozwalała przyjąć, by w sprawie zakończonej zaskarżonym wyrokiem wystąpiła powołana przyczyna kasacyjna.

Przytoczone we wniosku wątpliwości w zestawieniu z zarzutami skargi i przedmiotem postępowania odnosiły się do konsekwencji zawarcia w umowie kredytowej powiązanej z walutą obcą (frankiem szwajcarskim) postanowień umownych ucieleśniających ryzyko walutowe i odsyłających do kursu waluty indeksacji ustalanego przez bank przy przeliczeniu waluty obcej na złote polskie i

odwrotnie. Problematyka ta była wielokrotnie podejmowana w orzecznictwie Sądu Najwyższego w odniesieniu do zbliżonych treścią umów kredytowych.

W judykaturze tej wyjaśniono w szczególności, że określenie wysokości należności obciążającej kredytobiorcę w umowie kredytu powiązanej z walutą obcą z odwołaniem do kursu waluty obcej ustalanego jednostronnie przez bank, bez wskazania obiektywnych kryteriów jego oznaczania, jest nietransparentne, pozostawia pole do arbitralnego działania banku i w ten sposób obarcza kredytobiorcę nieprzewidywalnym ryzykiem oraz narusza równorzędność stron umowy kredytu. W konsekwencji postanowienia takie są niedopuszczalne jako kształtujące prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy, a ich bezskuteczność – niezależnie od dalszych postanowień umowy, w tym wyrażających ryzyko walutowe – może prowadzić do upadku umowy w całości (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22 i z dnia 9 września 2022 r., II CSKP 794/22, a także postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 27 kwietnia 2023 r., I CSK 3629/22 oraz powołane tam dalsze orzecznictwo).

Abuzywny charakter można przypisać również klauzuli ryzyka walutowego, jeżeli nakłada ona na kredytobiorcę nieograniczone, względnie nieproporcjonalne ryzyko walutowe (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22). Wskazano też, że klauzule spreadowe (kursowe) i klauzule ryzyka walutowego są ze sobą ściśle związane, ponieważ klauzula ryzyka walutowego nie może funkcjonować bez klauzuli kursowej określającej sposób przeliczenia zobowiązań stron w celu ustalenia ich wysokości (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 listopada 2022 r., II CSKP 1153/22). Wyeliminowanie ryzyka kursowego, charakterystycznego dla umowy kredytu powiązanego z walutą obcą, do czego prowadziłoby dalsze wykonywanie udzielonego kredytu jako złotowego, niezależnie od sposobu ukształtowania jego oprocentowania, jest przy tym równoznaczne z tak daleko idącym przekształceniem umowy, iż umowę taką należałoby uznać za umowę o odmiennej istocie i charakterze, co prowadzi do wniosku, że po wyeliminowaniu tego rodzaju klauzul utrzymanie umowy o charakterze zamierzonym przez strony nie jest możliwe i przemawia za jej całkowitą nieważnością (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2019 r., V CSK

382/18, OSNC-ZD 2021, nr 2, poz. 20, a także wyroki Sądu Najwyższego z dnia 24 lutego 2022 r., II CSKP 45/22, z dnia 27 maja 2022 r., II CSKP 395/22, z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 405/22, z dnia 24 czerwca 2022 r., II CSKP 10/22 oraz postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 listopada 2022 r., I CSK 2237/22 i powołane tam dalsze orzecznictwo).

Odnosząc się na tym tle wprost do wątpliwości powołanych we wniosku należało przede wszystkim zauważyć, że pierwsze dwa zagadnienia dotyczyły problemów związanych z zawartymi w spornej umowie postanowieniami określającymi sposób kształtowania kursu właściwego do dokonywania przeliczeń walutowych przy wypłacie i spłacie kredytu. Racją jest, że postanowienia te zostały uznane przez Sąd Apelacyjny za niedozwolone, z uzasadnienia zaskarżonego wyroku wynikało jednak, że zasadnicze znaczenie dla kierunku rozstrzygnięcia i oddalenia apelacji skarżącej miała nie tyle abuzywność postanowień odnoszących się do ustalania kursu waluty indeksacji, lecz niedozwolony charakter postanowień ucieleśniających ryzyko walutowe, którym zostali obciążeni kredytobiorcy.

Sąd Apelacyjny wskazał w szczególności, że akcentowane przez skarżącą kwestie związane z możliwością odrębnej oceny w kontekście abuzywności warunków składających się na mechanizm przeliczeniowy (kurs NBP i marża banku) w aspekcie wskazówek wynikających z wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 29 kwietnia 2021 r., C-19/20, ECLI:EU:C:2021:341, miały na tym tle wtórne znaczenie. Sąd Apelacyjny szeroko wyjaśnił również, dlaczego, w jego ocenie, postanowienia umowy kredytu, w zakresie, w jakim skutkowały ryzykiem walutowym, zostały sformułowane niejednoznacznie, a zarazem były sprzeczne z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając interesy konsumentów (art. 385¹ § 1 zdanie pierwsze k.c.).

W tym stanie rzeczy rozstrzygnięcie powołanych wątpliwości mogłoby mieć wpływ na prawidłowość zaskarżonego wyroku, a zarazem na wynik postępowania kasacyjnego, tylko przy założeniu, że trafne okazałyby się podstawy skargi kasacyjnej w zakresie, w jakim zarzucano w nich m.in. naruszenie art. 385¹ § 1 i 2 k.c. przez przyjęcie, że postanowienia umowne dotyczące ryzyka kursowego nie zostały sformułowane w sposób jednoznaczny, a w konsekwencji, że mają one nieuczciwy charakter. Zagadnienie prawne, mające stanowić

podstawę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, nie może mieć jednak warunkowego charakteru, uzależnionego od zasadności poszczególnych zarzutów kasacyjnych. Podejście takie wymagałoby bowiem od Sądu Najwyższego oceny zasadności podstaw kasacyjnych na etapie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, co jest niedopuszczalne (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 15 października 2020 r., V CSK 153/20).

W odniesieniu do trzeciego ze sformułowanych zagadnień trzeba natomiast wskazać, że problem zakresu i charakteru informacji, które powinien przekazać konsumentowi bank przy zawarciu umowy kredytu powiązanej z walutą obcą, implikującej ryzyko kursowe, jest szeroko omawiany w orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej; był on również wielokrotnie analizowany w judykaturze Sądu Najwyższego odwołującej się do dorobku Trybunału. W szczególności, w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22, wskazano - nawiązując do miarodajnego orzecznictwa unijnego - że prawidłowa informacja powinna przede wszystkim uświadamiać konsumentowi - wyraźnie i z należytą powagą - iż ryzyko silnej deprecjacji złotego jest trudne do oszacowania w perspektywie długookresowej i nie powinno być lekceważone (pozostaje realne), czemu nie czyni zadość podawanie „uspokajających” informacji o historycznych wahaniach waluty indeksacji w okresie nieproporcjonalnym do przewidywanego czasu trwania umowy kredytu, które może wręcz usypiać czujność kredytobiorcy i wywoływać wrażenie o hipotetycznym jedynie charakterze zagrożeń związanych z ryzykiem walutowym. Istotne jest również zwrócenie uwagi na powagę tego zagrożenia w aspekcie możliwego rozmiaru deprecjacji waluty krajowej, a w szczególności podkreślenie, że może być ona gwałtowna i drastyczna (przekraczać nawet kilkadziesiąt procent), z uwzględnieniem sytuacji majątkowej konkretnego konsumenta, decydującej o tym, jaki stopień deprecjacji waluty indeksacji przekraczać będzie granice jego zdolności do spłacania kredytu. Konieczna informacja co do tego, że konsekwencje silnej deprecjacji mogą być trudne do udźwignięcia dla konsumenta, nie powinna ograniczać się do ogólnego stwierdzenia o jej wpływie na wysokość zadłużenia czy nawet rat, ale obrazować ów wpływ konkretnymi wyliczeniami. Konsument powinien być też uświadomiony, że deprecjacja taka może powodować utratę zdolności do spłaty kredytu, z czym

wiąże się poważne ryzyko utraty nieruchomości - stanowiącej częstokroć miejsce zamieszkania konsumenta - obciążonej hipoteką zabezpieczającą spłatę kredytu. W sytuacji, w której w umowie zawarto postanowienia ograniczające ryzyko walutowe obciążające konsumenta, powinien on zostać także poinformowany o sposobie ich działania i zasadach korzystania z nich, np. o możliwości żądania przewalutowania kredytu i czynnościach, które są nieodzowne do skorzystania z tej opcji. W powołanym wyroku uznano również, że w świetle standardu wynikającego z prawa unijnego trudno uznać za wystarczające dane, których konieczność przekazania konsumentowi wynikała z rekomendacji „S” Komisji Nadzoru Finansowego dotyczącej dobrych praktyk w zakresie ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie. Natomiast w późniejszym wyroku z dnia 20 lutego 2023 r., II CSKP 809/22, sięgając również do orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, Sąd Najwyższy stwierdził, że ryzyko kursowe towarzyszące umowom pożyczki (kredytu) zawierany na bardzo długi czas jest na tyle poważne, że jeżeli ma nim być w całości obciążony pożyczkobiorca (kredytobiorca), to niezbędne jest przedstawienie mu nie tylko danych z okresu, kiedy nie miały miejsca zdarzenia powodujące istotne wahania kursu waluty, lecz także przedstawienie zagrożeń będących wynikiem zdarzeń nadzwyczajnych mogących spowodować 100 - 200% wzrost kursu.

Aplikacja tych reguł w konkretnych sprawach, z uwzględnieniem ogółu okoliczności zawarcia konkretnej umowy, stanowi domenę sądów *meriti* i nie może być rozważana w płaszczyźnie przyczyny kasacyjnej określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. Z wniosku wynikało natomiast, że skarżąca – konstruując zagadnienie prawne – zamierzała w istocie poddać weryfikacji Sądu Najwyższego własne stanowisko, według którego Sąd Apelacyjny błędnie i w sposób niepełny ocenił kwestię jednoznaczności i abuzywności klauzul ryzyka walutowego, co koliduje z założeniami rozważanej przyczyny kasacyjnej.

Należało tym samym odmówić przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Z tych względów, na podstawie art. 398⁹ § 2, art. 98 § 1-1¹ i art. 108 § 1 w związku z art. 391 § 1 i art. 398²¹ k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

(K.G.)

[a]